

(ubi etiam comprehenduntur actus, et operationes Dei) secundum quod distinguuntur in creaturis perfectiones, per ordinem ad quas divina eminentia in se una a nostro limitato intellectu concipitur instar plurimum. Nec loquitur in istis locis nisi tantum de distinctione, non de ordine perfectionum, vel actuum inter se, sed de diversitate et pluralitate.

XLVI. Excipimus ea quæ in nobis imperfectionem important, aut quando unum consideratur ut pertinens ad rationem formalem alterius. Nam quæ primo modo se habent, non transferuntur in Deum propter imperfectionem adjunctam. Et hac ratione ea quæ se habent per modum actus primi, et potentialitatem involvunt, licet distinguantur in creaturis ut perfectiones limitatæ, et coarctatæ, non distinguunt perfectiones in Deo, quia Deo repugnat aliquid sic distingui, et attribui, quod dicat rationem actus primi, et potentialitatis cujusdam, quia totum quod in eo est, actus purus est; pugnat autem actus primus cum actu puro, qui est ultimus et summus. Quæ autem secundo modo se habent ut unum pertineat ad rationem formalem alterius non possunt distingui ratione ratiocinata, sed ratione ratiocinante, et quoad modum significandi tantum, sicut in Deo distinguitur voluntas et velle, intellectus et intelligere, natura et intelligere, esse, et essentia, et alia similia, de quibus vide quæ diximus ex D. Thoma præcedenti tomo, disp. xvi, a. ii, præsertim in corollario et in solutione primi argumenti.

XLVII. Dico secundo: Ad distinguendum perfectiones, vel actus, aut decreta in Deo, non quomodo-cumque, et per modum diversitatis, et pluralitatis, sed etiam per modum ordinis, et cujusdam priorita-

tis et posterioritatis secundum rationem, debet considerari non solum diversitas perfectionum, aut major, vel minor dignitas perfectionum, sed connexio ipsa, aut causalitas, seu dependentia in connotatis, seu in his per ordinem ad quæ perfectiones, seu actus illi, aut decreta considerata considerantur in Deo, et juxta diversitatem connexionis istorum inter se, accipitur ordo prioritatis in divinis, et in ejus voluntate. Sumitur hoc ex variis locis S. Thomæ. Nam loquens de actibus voluntatis divinæ, inquit q. xxiii de verit. a. ii ad 1 quod: «In voluntate divina nec est ordo, nec distinctio ex parte actus voluntatis, sed solummodo ex parte volitorum,» solum ergo attendendum est quid in volitis habeatur de ordine, et distinctione, ut distinctio, et ordo attribuat de decretis in Deo, et solutione ad viii quod: «In voluntate Dei non ponuntur antecedens, et consequens ad importandum ordinem successionis, qui repugnat æternitati, sed ad denotandum diversam comparisonem ejus ad volita.» Loquendo autem de ordine, qui est in ipsis processibus divinis, sicut dicimus quod generatio, seu productio Verbi est prior secundum originem, quam spiratio seu processio Spiritus sancti dicit D. Thomas in i, dist. xii, q. 1, a. 1 quod: «Generatio non est prior processione aliquo modo, qui possit ad divina referri, sed tantum secundum modum intelligendi, qui est in intellectu nostro tantum accipiente generationem, et processionem in divinis secundum similitudines repertas in creaturis, quæ deficientes sunt ad repræsentandum generationem, et processionem prout sunt in divinis.» Et sic D. Thomas nunquam admisit in divinis processionibus dari ordinem secundum prius, et posterius, sed solum ordinem originis, ut pa-

tet i p. q. xlii, a. iii ad ii et in i, dist. xx, q. 1, art. iii, ubi id latius explicat. Remoto ergo ordine originis, in quo non significatur prioritas, et posterioritas, sed solum unum ex alio, et hoc solum invenitur in processionibus personalibus; in reliquis perfectionibus vel actibus divinis solum invenitur ordo, seu prius et post, vel instantia, aut signa secundum similitudines repertas in creaturis, ad quarum instar concipimus et ordinamus per distinctionem ea quæ in divinis sunt. Et sic etiam ordine quodam distinguimus, et concipimus attributa, et prioritates designamus, et intelligimus unum ut rationem vel fundamentum alterius, non quia ibi hoc sit formaliter, sed solum eminenter, in creaturis autem ad quarum similitudinem divina cognoscimus, invenitur formaliter iste ordo et distinctio. Et sic dicimus nostro modo intelligendi, absoluta esse priora relativis, et inter essentialia, prius intelligimus esse, quam operari naturam, seu essentiam, quam attributa, quia hæc intelligimus ut proprietates, illam ut substantiam, et inter attributa concipimus aliqua ut priora ad alia, sicut immutabilitatem esse priorem æternitate, infinitatem immensitate, quia in creaturis per quarum species divinas discernimus, essentia, seu substantia est prior suis proprietatibus, duratio variatur juxta mutabilitatem vel immutabilitatem, determinatio ad locum juxta finitatem, vel infinitatem quantitatis, et sic de reliquis. Ubi autem non invenitur ordo in perfectionibus creatis, neque in divinis concipimus unum prius altero, sicut misericordia non intelligitur ut prior justitia, vel e contra magnificentia quam fortitudo, bonitas quam infinitas, et sic de aliis. Tota ergo ratio istius prioritatis et posterioritatis, seu ordinis rationis,

et instantium, quibus concipimus intra Deum perfectiones, vel actus, reducitur, et desumitur ex diverso ordine perfectionum creaturarum, ad quarum normam et modum divina concipimus. Quidquid enim in creaturis ordine distinctum est, et prius, vel posterius est, a divinis exemplatum, et derivatum est, in illo invenitur eminenter sine distinctione, et prioritate. Nos autem ascendendo a creaturis, etiam formaliter distinguimus, et ordine concipimus, quod in Deo eminenter est, et causa hujus ordinis in creaturis.

XLVIII. Quod si hoc in ipsius perfectionibus et actibus divinis prout ad intra sic invenimus, quod ratione ordinis et distinctionis in perfectionibus creatis, ordinem etiam seu instantia, et prius ac posterius attribuimus divinis, multo magis hoc verificatur in decretis, seu voluntate Dei prout versatur erga creaturas, quod distinguimus et ordinamus ista decreta et voluntates per comparisonem ad volita, ut inquit D. Thomas supra relatus. Nec oportet attendere dignitatem, vel perfectionem rerum, aut alias quaslibet rationes, sed tantum ordinem, quem habent res inter se, ut causantur, vel ut conducunt ad hoc ut sint, seu ut finem a Deo præfixum consequantur, quod totum pertinet ad ordinem alicujus causationis vel dependentiæ rerum inter se, vel a Deo. Unde ex hac ratione non repugnat quod juxta varias dependentias, aut respectu pertineat aliquid ad diversos ordines, seu prioritatis, et secundum quod in uno ordine est prius, in alio sit posterius, et e contra. Nam ordo naturæ prior est ordine gratiæ; et prius a Deo procedit tamquam quid præsuppositum ad gratiam, et tamen plura quæ sunt ordinis naturæ possunt supponere ordinem gratiæ, et ab illa derivari, juxta aliam dependentiam, et priorita-

tem, ut si miraculose alicui detur filius, qui utique est aliquid naturale, aut si sanitas detur ratione Sacramenti, aut ex miraculo, ordinem gratiæ supponit in genere causæ efficientis, et illud naturale in ratione subjecti præcedit gratiam quam suscipit, et secundum quod est a causis naturalibus præcise, semper est prior ipsa gratia, et ordine supernaturali sibi adveniente.

XLIX. Ex quibus fit, quod voluntas divina ordine quodam prius intelligitur attingere bonitatem suam quam creatam, quia illa est primum objectum, ista secundarium. Et inter res creatas prius intelligitur conditionata decreta habere, aut simplicem voluntatem, quam efficacem, vel decreta absoluta. Unde et voluntas simplex aut conditionata vocatur antecedens a Thoma efficax seu absoluta, consequens; quo nomine ipsa prioritas, et ordo designatur. Deinde, inter efficaces voluntates, prior est ordo intentionis circa finem, quam electionis circa media, vel præordinationis, et executionis de illis et applicatione ad opus, eo quod finis est ratio derivandi media, cum sit id cuius gratia. Inter ipsas voluntates efficaces non est distinguere instantia, vel prioritates circa ea, quæ requiruntur necessario ad efficaciam, ut, v. g. quod prius attingatur aliquid secundum rationem communem, vel abstractam, deinde secundum conditiones magis contractas et individuales, quia efficax voluntas ut efficax non attingit aliquid sub abstractione. Et ideo non stat efficaci decreto prius esse volitam Incarnationem abstrahendo a carne passibili vel impassibili, redemptore vel non redemptore, etc. sed semper quod ponitur voluntas efficax sub quacumque prioritate, debet attingi objectum sub ea conditione, et dispositione, qua respiciat esse, et de facto sit, quod et

conditione individua, et sub his conditionibus, sine quibus in se non potest determinate concipi ut de facto ponatur; efficacitas enim essentialiter concernit et respicit esse, non ab illo præscindit, et consequenter individuationem. Distingui ergo debent prioritates in decretis efficacibus, secundum diversos ordines et dependentias seu causalitates, secundum quas unum præcedit, et prius dicitur alio de facto et in se, non secundum prioritates abstractionis, et contractionis quæ potius extraneant aliquid ab ordine efficacitatis. Finis autem est prior mediis, et media executione, et in ipsa executione unus ordo rerum præcedit alium, ut ordo naturæ ordinem gratiæ, secundum diversas dependentias aut causalitates unius erga alium, juxta diversum genus causæ. Inter voluta autem disparate se habentia, non assignatur prius et post, neque ordo in instantibus voluntatis, licet distinctio, seu diversitas a nobis concipiatur, secundum quod intelligitur attingere unum, et non consideratur aliud.

ARTICULUS II.

An circa liberos actus creatos Deus habeat decreta ex natura sua efficaciam, an ex suppositione prævisi consensus nostri, ex se autem solum indifferentia?

Pro intelligendo puncto difficultatis duo oportet explicare. Primum, quid intelligamus nomine decreti ex natura sua efficacis, vel ex natura sua solum indifferentis.

Secundum, quæ sit ratio controversendi hoc specialius circa actus liberos nostros, quam circa cæteros effectus creatos, quia in reliquis videmur pro certo relinquere, quod

efficacia Dei sit omnino absoluta, et independens a prævisione comparisonis causæ creatæ, solum autem in liberis actibus invenimus scrupulum, ut non nisi eorum consensu præviso possit Deus efficaciter velle quod sint.

I. Circa primum, nomine decreti ex natura sua efficacis, generaliter intelligimus decretum sua virtute independenti a creatura nihil ex parte creaturæ expectans vel supponens, sed totum ex se causans et suo influxu tangens effectum, vel causam inferiorem movens (quod etiam ad effectum ejus spectat.) Et quia divina virtus si influit, et tangit aliquem effectum, frustrabilis est, quia potestati, et voluntati ejus nil resistit; cum agat per infinitam virtutem, ideo decretum sua virtute seu natura (idem est ibi natura quod virtus) tangens et influens in effectum, efficax est ex se, non ex adjunctione et denominatione alterius extra se. Unde huic decreto ex natura sua efficaci contraponitur decretum quod solum est efficax ex aliquo extrinseco extra se et sic vocatur indifferentis, non quia indifferentiam nostræ libertatis conservat tantum, sed etiam, quia se non habet aliud quam offerre duplicem concursum vel agitationem ad duplicem actum, expectat autem ut determinet se voluntas ad quod voluerit, et tunc concurrat Deus eo determinato influxu quem voluntas eligit. Itaque decreta ista indifferentia sunt, quæ ex vi suæ virtutis influxivæ in nostram voluntatem non habeant connexionem antecedentem cum effectum, id est, cum consensu, quia non determinant illum, sed habent consequentem, ratione scilicet mediæ, quæ adhibeat, quibus positus consequitur effectus juxta quod voluntas illis allecta et mota se determinat dividendo per scientiam mediæ quod medium in hac vel illa occa-

sione de facto trahet voluntatem ad consensum, quod non.

Et sic reducitur tota ista quæstio ad hoc, an decreta divina circa actus nostros liberos ut liberos, sint efficaciam ex sua virtute causativa, et influxiva in voluntatem, an ex præsuppositione et expectatione alicujus extra se. Quod autem extra se est, aut sunt media moraliter attrahentia et inclinantia voluntatem, de se autem indifferentia, et hæc non sufficiunt ad efficaciam infallibilem (qualis est divina) quia indifferentia sunt, et circa ipsa redit eadem difficultas, quomodo vim habeant determinandi antecedenter voluntatem: hanc enim ex Deo habere debent cum ex se non habeant sufficientem et infallibilem, sed indifferentem; et sic perinde erit ab ipsis infallibiliter determinari voluntatem et a Deo, qui dat illam: aut est ipsa determinatio et consensus voluntatis consequens ad media sic proposita, et tunc est difficultas, an ex hac prævisa a Deo per scientiam mediæ, hauriat divinum decretum efficaciam infallibilem per modum denominationis extrinsecæ in decreto a prævisione actus, non per modum efficientis de se et causantis eam, sed solum præscientis ante omne decretum suum.

Circa secundum, triplex genus effectuum in hac parte distinguitur.

II. Primum est, quod a solo Deo procedit sine consortio causæ creatæ, ut creare Angelum, glorificare animam, dare primam vocationem, etc.

Secundum, quod procedit a Deo cum consortio causæ creatæ, sed non liberæ, ut illuminare, quod procedit a sole, ignire ab igne, etc.

Tertium est, quod procedit cum consortio causæ liberæ, et est effectus liber, ut actus amoris Dei, actus